

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

14. Fæmina Nobilis contraxit sponsalia cum Caio, quæritur, an possit ea
dissoluere propter oscula, & tactus impudicus cum altera? Et difficultas
est, vtrum liceat vtrique sponso à sponsalibus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

RESOL. XIII.

An sponsa possit resilire à sponsalibus, quando sponsus promittit se ab alia impudice tangi per oscula, & tactus, amplexus, &c?

Et quid, si huiusmodi oscula, & tactus forte essent frequentes?

Et an sponsalia, etiam si iurata sint, dissolvantur, si alter ex contrahentibus fornicationem admisit? Ex part. 3, tr. 4, Ref. 282. alias 283.

§. 1. Notandum est ex cap. quem admodum 23, de iureiurand. si alter ex contrahentibus fornicationem admisit, sponsalia dissolvi, etiam si iurata sint, dissolvuntur tamen in fauorem innocentis, & ideo si innocens adhuc velit contrahere, alter tenetur. Et hoc procedit, etiam si sponsa per vim cognita fuerit, & omnino reuens. His suppositis ex Basilio Pontio de matrim. lib. 12. cap. 17. nu. 3. & aliis communiter, queritur an sicut sponsus potest resilire à sponsalibus, quando sponsa permittit se impudicè tangi per oscula, amplexus, &c. an, inquam, hoc sit licitum sponsi, quando sponsus id efficeret. Respondeo negatiuè cum Reginaldo tom. 2. lib. 31. cap. 36. num. 262. & Sanchez tom. 1. lib. 1. disp. 55. num. 5. quia id sponsæ non est dedecus, nec est mutatio aliquis momenti, & solum pares sunt ratione mutæ fornicationis ad dissoluenda sponsalia. Verum de hac sententia dubitat Gutierrez de matr. c. 31. n. 1. in fine, & illam limitat Coninch de Sacram. disp. 23. dub. 7. n. 56. & Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 1. c. 2. n. 11. nisi fortè eiusmodi oscula & tactus essent frequentes ita vt indicarent propensum valdè sponsi in alterum animum, vt meritò possit timeri, ne ipse minus sit sponsam amaturus, aut fidem ei non seruaturus.

Sup. hoc in Ref. seq.

Sup. hoc in Ref. not. præteritæ, §. 2. in fine.

RESOL. XIV.

Femina Nobilis contraxit sponsalia cum Caio, queritur, an possit ea dissolvere propter oscula, & tactus impudicos cum altera?

Et difficultas est, virum liceat virique sponso & sponsalibus resilire, quando vterque fornicationem commisit post sponsalia?

Et notatur cum sponsalia valida sunt, tunc si post cognitionem causam ad dissoluenda sponsalia, quis cognoscat carnaliter sponsam, an tunc ius dissolendi sponsalia?

Idem est, quando viri copulatus matrimonio cum vxore post cognitum eius adulterium eam cognoscit, quod amittit ius petendi diuortium?

Et quid, si supradicta sponsalia erant nulla ipso iure, an per copulam valida fiant, si contingat ipsa copula cum scientia illius defectus, qui erat in sponsalibus?

Et quid, si sponsus ignorat ius resilendi, & cum ea ignorantia cognoscit sponsam, an censetur sponsalia ratificare?

Et notatur, quod in foro interiori conscientia sponsus non amittit ius resilendi, si accedat ad sponsam sine animo perseverandi in sponsalibus?

Et an accedens ad sponsam absque animo cedendi proprio iuri, possit resilire à sponsalibus & solum compensare damnum?

Imo non tenetur recompensare damnum illatum, quando accedens protestatur sponsa se ad ipsam accedere cum voluntate non renuncianti iuri resilendi à prioribus sponsalibus?

Et an que supradicta sunt de fornicatione carnali, locum habeant in spirituali, scilicet in hæresi, & maxime quando Hæretici cohabitatio est innocenti periculosa? Ex part. 10. tr. 11. & Misc. 1. Ref. 18.

Tom. 11.

§. 1. DE hoc casu interrogatus, probabiliter affirmatiuè respondi, mixta auctoritate Caltri Palati, & rationibus ab ipso adductis tom. 5. disp. 1. punct. 25. num. 8. cui adde Leandrum de Sacrament. tom. 2. tr. 1. §. 9. disput. 2. quest. 37. & Hurtadum disp. 2. difficul. 11. num. 42. & Ochaguiam, tract. 1. de matrim. quest. 23. num. 1. eò quod prædictis osculis, & tactibus fides in sponsalibus data violetur. Quippe contrahentes sponsalia promittunt nedum corpus suum non tradere alteri in matrimonij vsum, sed sibi inuicem reseruare, vt matrimonio contracto, eo vti possint: quam tamen sponsonem, admittens oscula, & tactus, violat: ergo illi fides non est necessariò seruanda, quia frangenti fidem fides seruanda non est. Præterea, esto ex prædictis osculis & tactibus sponsus, spectata hominum conditione, non reputetur vilior, sicuti reputatur sponsa; at negari non potest, reputari impudicum; & suspicionem non leuem ingerere, sponsam minus esse amaturum, & fidem non seruaturum: quæ videntur sufficere ad sponsalium dissolutionem.

Sup. hoc in Ref. præteritæ.

2. Non nego tamen, opinionem negatiuam esse probabiliorè, quam olim ego docui, & tunc nouissimè Pater Perez de matrim. disput. 9. sect. 16. num. 8. & alij, asserentes, hoc procedere, si ex parte Fœminæ oscula, & tactus fuerint admissi; scdus autem ex parte viri; vt erat in casu nostro: quia ob prædicta oscula, & tactus vilior redditus non est, nec probum est Fœminæ cum illo contrahere. Excipit tamen Coninch, nisi oscula, & tactus ita sint frequentes, vt indicent propensum valdè sponsi in alteram animum, & meritò timeri possit, quod sponsam non sit amaturus, aut fidem non seruaturus. Idem tenet Layman, lib. 5. tract. 10. part. 1. cap. 2. num. 10.

Docuit in Ref. not. præteritæ.

Sup. hoc ibi dem in fine.

3. Sed difficultas etiam est, vtrum liceat vtrique sponso à sponsalibus resilire, quando vterque fornicationem commisit post sponsalia? Sanchez lib. 1. disp. 55. num. 10. sequutus Henriquez, lib. 1. de matrim. cap. 14. num. 6. & Coninch disp. 23. dub. 7. num. 65. sentiunt, non fœminam, sed solum virum posse in eo euentu ab sponsalibus resilire. Probant, quia ex parte sponsi in eo casu datur compensatio delicti, non autem respectu sponsæ; quia delicta sunt valdè imparia. Hæc sententia est satis probabilis: sed non minus probabilem affirmatiuam esse existimo, quam tener Palas ubi supra num. 10. & Perez, sect. 16. num. 2. cum Leandro, quest. 34. Ratio est, quia in causa matrimonij vterque sponsus æqualis est: ergo mutua fornicatio compensatur, ita vt delictum vnus compensetur cum delicto alterius. Firmo, quia cum vterque coniux post contractum matrimonium, commisit adulterium; vir adulter non potest mulierem adulteram repudiare, quamuis adulterium vxoris sit grauius adulterio viri, vtpote ignominiosius, & periculosius; ergo similiter nec sponsus potest repudiare, seu dissolvere sponsalia, quando vterque commisit fornicationem post sponsalia; tamen sponsus subeat maiorem ignominiam, ac damnum per fornicationem sponsæ, quam subeat sponsa per fornicationem sponsi.

Sup. hoc in Ref. seq.

4. Respondent aduersarij, longè difficiliorè esse separationem tori, quam sponsalium. Sed contra est, quia licet multo facilius soluantur sponsalia, quam matrimonium, quoad torum, sponsalia enim ob quamlibet notabilem mutationem superuenientem dissoluntur; separatio verò tori non ita facile fieri potest: attamen quoad fornicationem æquiparatur in iure, scilicet ex cap. Quemadmodum de iureiurando; vt nimirum sicut fornicatio,

Ff quæ

quæ matrimonio superuenit, dissoluit ipsum quoad torum; ita ut omnino dirimat sponsalia: ergo sicut fornicatio ex parte vtriusque coniugis compensatur, ita ut neutri liceat separatio tori: ita & fornicatio ex parte vtriusque sponsi. Quod amplius firmatur iuxta sententiam Sanchez, & omnium Doctorum, tenentiam fornicationem solius sponsi sufficere, ut sponsa possit sponsalia dissolvere: ergo vtrique sponsus æqualis est quoad hunc effectum dissolutionis sponsalium: ergo optime poterit dari iusta delicti compensatio vtroque fornicante, ut nemini liceat sponsalia dissolvere, sicut datur ex parte vtriusque coniugis adulterantis compensatio delicti adulterij.

5. Notandum tamen est hic, Primò ad ornatum huius materiæ, quòd, cum sponsalia valida sunt, tunc si post cognitam causam sufficientem ad dissoluenda sponsalia quis cognoscat carnaliter sponsam, amittit ius dissoluendi sponsalia. Patet, quia si vir matrimonio copulatus cum vxore, post cognitum eius adulterium eam cognoscat, amittit ius petendi diuortium; ut docet D. Thomas in 4. disp. 35. quest. vnic. art. 1. in corpore, ut patet ex lege si vxor. 13. in fine, ff. de leg. Iulian de adulteris. Ergo similiter sponsus per talem copulam amittit ius dissoluendi sponsalia, & hoc etiam si habeat voluntatem non remittendi ius suum; quia hæc remissio non fit ab homine, sed à iure; si autem sponsalia ipso iure erant nulla, per copulam valida fiunt, si contingat ipsa copula cum scientia illius defectus, qui fuit in sponsalibus; & cum consensu permanendi in prioribus sponsalibus, cognoscendo esse irrita. Patet, quia iste consensus sufficiens est ad sponsalia de nouo celebranda; cur ergo ea non celebrabit? Quod si ignorat ius resiliendi, & cum ea ignorantia cognoscat sponsam; non censetur sponsalia ratificare; quia ex leg. si per errorem: nihil est magis contrarium consensui; quam error. Ita Ochagavia, tr. 1. de Sacramento matrim. quest. 23. n. 33. & alij. Vnde ego his diebus consului, non potuisse quendam à sponsalibus resiliere; quia post fornicationem sponsæ, illam carnaliter cognouerat.

6. Notandum est tamen hic cum amicissimo, & doctissimo Patre Martino Perez ubi supra à sect. 17. num. 6. quod in foro interiori conscientie sponsus non amittit ius resiliendi, si accedat ad sponsam sine animo perseuerandi in sponsalibus. Ita sentit Hurtado, disp. 2. difficult. 16. Et ratio est, quia copula nullo iure continet explicitam, vel implicitam voluntatem renuntiandi proprio iuri; nam potest fieri sine ea voluntate, imò cum expressa voluntate opposita non renuntiandi: ergo accedens absque animo cedendi proprio iuri, poterit resiliere ab sponsalibus; & solum tenebitur recompensare damnum illatum, si alia via, quam ducendo sponsam potest damno illato satisfacere. Imò existimo, non teneri ad compensandum damnum, quando accedens protestatur sponsæ, se ad ipsam accedere cum voluntate non renuntiandi iuri resiliendi à prioribus sponsalibus; quia scienti, & volenti nulla fit iniuria. Dixi in conclusione: in Foro interiori; nam quæ dixi, vera sunt pro foro interno; pro externo verò semper iudicabitur, virum accessisse cum animo renuntiandi proprio iuri.

7. Sed an ea, quæ supradicta sunt de fornicatione carnali, locum habeant in spirituali, scilicet in hæresi; fere omnes Doctores affirmant, uti videre est apud Sanchez disp. 55. num. 3. Gutierrez cap. 31. in fine num. 5. Basilium Ponce, lib. 12. cap. 17. num. 3. Sed hoc intelligendum est, tum quando hæretici cohabitatio est innocenti periculosa: tum quando hoc delictum contingit illis in partibus, in quibus

delinquentem infamem reddit, ut in Hispania, Sicilia, aliisque Catholicis regnis.

RESOL. XV.

An liceat vtrique sponso à sponsalibus resiliere, quando vterque fornicationem commisit post sponsalia? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 283. alias 284.

§. 1. **N**eutrum posse in tali casu à sponsalibus resiliere, docet Martinus Bonacina de matr. Resol. part. 1. punct. 8. n. 6. & Paludanus in 4. sent. disp. 27. q. 2. art. 3. n. 17. Primò, quia delictum vnius compensatur cum delicto alterius. Secundò, quia quando vtrique coniugis post contractum matrimonium commisit adulterium, vir non potest facere diuortium, quamuis adulterium femine sit grauius adulterio viri. Ergo neque sponsus potest facere diuortium seu dissolvere sponsalia, quamuis sponsus maiorum subeat ignominiam per fornicationem sponsi. Hæc omnia Bonacina, probabiliter quidem.

2. Mihi verò contraria sententia magis placeat, asserens solum virum posse in eo euenire à sponsalibus resiliere. Et ita docet Coninch de Sacram. disp. 27. dub. 7. conc. 6. num. 63. Henricus lib. 11. cap. 12. num. 6. Reginald. in prax. tom. 2. lib. 31. cap. 3. 6. n. 16. Gutierrez de matr. cap. 31. n. 4. Sanchez tom. 1. lib. 1. disp. 55. num. 9. quibus nonnullimè addendus est Basilium Ponce de matr. lib. 12. cap. 17. num. 3. & Layman lib. 4. tr. 1. 10. part. 1. cap. 2. num. 12.

3. Nec argumenta Bonacinae sunt satis firma; nam ad primum respondeo, quòd non potest in tali casu dari compensatio, quia delicta sunt valde impari, longèque ignominiosius est sponso talem dicere, quàm sponsæ tali nubere, & ex fornicatione sponsæ longe grauius damnum sponso imminet, propter incertitudinem securitatis prolis. Ad secundum argumentum, quòd vir adulter non potest ratam adulteram repudiare, respondeo, hoc simile non habere locum, quia longe difficilius est separatio voti, quam sponsalium.

RESOL. XVI.

Verum sponsus possit contrahere matrimonium, quando aliquo occulto vitio laborat, cuius si alter cognoscens, possit iuste à sponsalibus resiliere?

Ex quo inferitur quædam virginem post sponsalia corruptam potuisse sponsum defictum occulto ignorans cogere matrimonium contrahere, & stare sponsalibus?

Et cursim deducitur, an adulter ex iniuria possit licite exigere debitum à coniuge illius adulterij ignorati? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 286. alias 287.

§. 1. **H**æc quæstio est satis practica, & ego virgo non erat. Ideo assero cum Basilio Ponce de matr. lib. 12. cap. 18. num. 5. & 6. Coninch de Sacram. disp. 23. dub. 12. n. 91. & seq. quòd distinguendum sunt defectus in duplici genere. Primum est eorum defectuum, qui insunt vni ex contrahentibus, sicut cum culpa, aut sine illa, qui reddunt nuptias minus appetibiles, non tamen perniciosas. Vt si mulier, quæ existimatur pulchra, quia absens est sit deformis, & existimatur honesta, non sit virga, sed corrupta, vel vi. vel sponte, quando tamen fuderet in postremum honestè viueret: si enim id non proponeret, iam nuptiæ non solum essent minus appetibiles, sed etiam perniciose.

Sup. hoc cur-
sim infra in
Ref. 231. §.
Sextus, & si
scire velis
quid e contra
in hoc casu
lege ibi §.
Sed hic obi-
ter quero.

Sup. hoc late
infra in Re-
sol. 120.